

"הניה" – גרשון שופמן.

חלק ראשון - הפתיחה לסיפור

הפתיחה לסיפור מתארת את הרקע, את ביתה של הניה. זהו בית בודד, הנמצא על הר בחורשה. הוא נראה "מבעד למפלשי האורנים". הוא מלבב מרחוק וחלונותיו צלולים. תיאור זה של בית מבודד העומד בראש גבעה מזכיר את תיאורה של בת המלך מהאגדות, אשר יושבת בראש המגדל ומחכה לנסיך הגואל, (והוא מקבל משמעות אירונית כשבמקום הנסיך הגואל מגיעים גדודי גברים, שמביאים למותה של הניה).

אך כבר בתיאור השליו והפסטורלי מצויים רמזים שרומזים על אווירה אחרת: העגלה עומדת כשהמוטות מורדים ארצה – היא **תקועה** ואינה מגיעה לשום מקום. גם סוס אין באורוה – אין מי שיוביל את העגלה **התקועה**. על גב העגלה – חבית מים עומדים ומעופשים. באורוה במקום סוס – מגובבים (זרוקים זה על גבי זה) עצים. לידם סדן עץ (החלק שנשאר מהעץ אחרי שכרתו אותו), ובו **תקוע** קרדום (גרזן) ממורט (מצוחצח) וחד. **הקרדום והסדן מסמלים מוות**, מותה של הניה.

בהמשך הפתיחה מתוארת הגיבורה הראשית, הניה. ילדת טבע בת 12. **בבוקר** היא קמה משנתה ולא נוח לה מרגליה **המסואבות** (מלוכלכות, מטונפות), והיא ממחרת לרוץ החוצה אל הדשא הרטוב, כאילו הייתה רוצה להתנקות. **הניה מתוארת כחסרת מנוחה** – "מיהרה", "מתכנסת", "מתגנבת", "מחפשת", "מנערת", "מטפסת", מסתתרת". היא שואפת לחיים אחרים, מעניינים יותר. אביה, איכר גרמני עובד כנגר יחד עם בנו. הוא רואה את בתו היפה, ויש בלבו רחמים עליה.

ביקור הנערים

לפעמים, בימי ראשון היו באים נערים מן העיר הגדולה. המספר מתאר אותם מבחינה חיצונית – לבושים חלקית, שזופים, קצוצי שיער. המספר משווה אותם ל**ארבה**, חגב שבא בלהקות גדולות, פושט על צמחים ומשמידם. הניה נמשכת אל הנערים, זוהי משיכה שיש בה מן התמימות. הניה יושבת על הערסל הקשור בשרשראות ברזל לעצים ומבקשת מאחד הנערים לנדנד אותה. וכשהיא מתנדנדת גבוה היא רואה מבעד לראשי העצים את הכרך (העיר הגדולה). היא מאושרת להתנדנד ומבקשת **עוד!** עיניה המביטות בעיר הגדולה מדומות **לחיפושיות שדה כחלחלות**, כשהן מתחילות לעוף. העיר הגדולה נראית מפתה, ומבטיחה חיי אושר, אך הניה התמימה איננה יודעת את הצפוי לה.

חלק שני – הנפילה בעיר הגדולה

חלק זה של הסיפור מתאר את הניה לאחר ארבע שנים, בהיותה בת 16. הסיפור הקצר מטבעו חוסך בפרטים שאינם מהותיים, ולכן לא ברור מה היו מעשיה של הניה בארבע השנים שחלפו, וכיצד הגיעה לעיר הגדולה. המספר מתאר אותה כנופלת לסמטה (רחוב צדדי) בעיר הגדולה. היא מביאה איתה את הטבע, הכפר, והיא מדומה לעץ לא נראה, שמטהר את האוויר **המסואב** של העיר הגדולה. הניה מביאה רוח אחרת לעיר, ולכן היא זוכה ל"לקוחות" רבים. הפועלי האומללים קשי היום היו ממתנים בקוצר רוח לסיומו של יום העבודה, כדי שיוכלו לבלות במיטתה. הם נהרו אליה בהמוניהם כשהם שרים וצורחים בפראות. "הרעבתנות (רעב) האכזרייה שאינה יודעת שבעה (שובע) התנפלה על היצור היפה, צמח השדה, ינקה את לשדו (בהשאלה – לקחה ממנה הכול), תבעה והפצירה בחוצפה תאוותנית: **"עוד"**. הגברים שנוהרים (באים בהמוניהם) אל הניה אינם מתחשבים בה ובגופה. הם בחוצפתם ובתאוותם רוצים עוד ועוד. מן החלומות והשאיפות של הניה על העיר הגדולה לא נותר דבר. היא נופלת לשולי העיר והופכת לזונה שהכול רוצים אותה.

חלק שלישי – מותה של הניה

החלק השלישי מתרחש לאחר מספר שנים. הניה מתה בוקר אחד. היא מוטלת על מיטתה, ושוב פניה נראות כפני תינוקת, כפי שהייתה בקיץ בבית אביה, כאשר **חיפושיות** הבית התרוצצו על

הקרקע. עיניה הכחולות הפקוחות למחצה הזכירו את **כנפיהן הכחלולות של החיפושיות**, המנסות לעוף.

המספק מתאר את התנהגותו האדישה של בעל הבית השמן, בעל האף הכחול. הוא כועס על אשתו שמחזיקה גוססות, ואחר כך מבקש ממנה לבנים כדי ללכת ולהתרחץ בבית היזע (סוג של סאונה). בבית ביזע הוא שוכב על גבו, והבלן (הפועל במקום) מנקה את גופו השמן.

הסיפור מסתיים בתיאורו של בית היזע – אפל, תקרתו שחורה, חלונות שחורים בעלי סורגים מברזל, פיח וצרצר מצרצר. – בית היזע נראה כמו גיהנום – חם מחניק, אש בוערת, פיח. זהו מקומו של האיש, שניצל את הניה והביא למותה.

ביקורת חברתית

עלילת הסיפור מתרחשת באירופה לפני כ-100 שנה, לאחר המהפכה התעשייתית, בשעה שרבים נהרו מן הכפר את העיר הגדולה. הם חשבו שחיייהם יהיו טובים יותר, אך רבים מהם עבדו בבתי החרושת ללא זכויות ובשכר אפסי. צעירות כמו הניה באו לעיר הגדולה והידרדרו לזנות, ומותן היה בלתי נמנע. הסיפור מתאר את המציאות האכזרית של התקופה, ומבקר את אכזריותם של בני האדם ואת אדישותם לסבלו של הזולת. העיר הגדולה היא סוג של גיהנום עבור מי שחי בה. היא אולי נראית יפה מרחוק, אבל המציאות קשה ומסואבת.

למרות הריחוק בזמן אנו יכולים למצוא ביצירה אלמנטים אקטואליים: פעמים רבות נערו עוזבות את ערי הפריפריה והן באות לעיר הגדולה, ובטוחות ששם ימצאו את מקומן ויגשימו את שאיפותיהן, אך המציאות הקשה טופחת על פניהן – ורבות מהן מידרדרות ומנוצלות כמו הניה.

מערכת הסמלים והמוטיבים ביצירה

סמל הוא מילה או מושג, שיש להם משמעות רחבה יותר מהמשמעות שלהם. לדוגמה: דגל מסמל מדינה. **מוטיב** הוא מילה או תבנית החוזרים ביצירה, והם יוצרים משמעות. היצירה משופעת בסמלים ובמוטיבים, שמדגישים את השוני בין הניה לבין אנשי העיר, ושמשמשים כרמזים מטרימים לאשר עומד להתרחש.

כבר בפתיחה יש רמז לכך שהכול **תקוע** ואינו יכול להשתנות: העגלה התקועה, המים העומדים, העדר סוס באורווה – כל אלה מעידים על כך. אך הכול **תקוע** לא רק בכפר – אלא להניה אין מוצא. **התקיעות היא מוטיב** המלווה אותה ואת משפחתה כל חייהם.

הקרדום וסדנו של העץ הכרות הם **רמז מקדם** למותה של הניה.

בני העיר המופיעים בביתה של הניה מדומים **לארבה**. הם אמנם מנוגדים בהופעתם לאנשי העיר שבאים לשכב עם הניה, אך הם "כנפיה רועשת". גם הם וגם הגברים שבעיר הם **ארבה**, שמחסל ואוכל כל מה שנקרה בדרכו. **דימוי בני הכרך לארבה הוא רמז מקדם** לגורלה של הניה – הגברים בעיר יתנפלו עליה ו"יאכלו" אותה ואת בשרה ויביאו למותה.

המספר מאפיין את הניה באמצעות **מוטיב החיפושיות**. עיניה המביטות בהתלהבות בעיר הגדולה מדומות **לחיפושיות** המנסות לעוף, גם במותה מדומות עיניה הפקוחות למחצה לכנפי חיפושיות. הניה רוצה לעוף מעלה מעלה (רמז לשאיפותיה), אך כמו **החיפושית**, היא אינה יכולה להמריא גבוה. היא יכולה לפרוש כנפיים, אך מעופה יהיה נמוך וקצר. צבען של החיפושיות הוא כחול עמוק, צבע עשיר ומסתורי.

הניה מתוארת גם באמצעות דימוי לעץ רחב עלים, שמטהר את **הסיאוב** של העיר. גם **הסיאוב הוא מוטיב**. רגליה של הניה מסואבות בתחילת הסיפור, רמז לסיאוב של העיר הגדולה, סיאוב שיביא למותה.

המוטיב "עוד" מסמל את הרצון התמים של הניה ואת תאוותה ושאפתנותה לחיים אחרים. מאוחר יותר מבקשים הגברים התאוותניים **"עוד"** מבשרה של הניה. והמילה מסמלת את הניצול האכזרי שלה. בפעם האחרונה הניה מתה **כעבור "עוד"** כמה שנים. **המילה מופיעה בכל חלק של הסיפור ומסמלת את שאפתנותה של הניה מצד אחד, ואת מותה מן הניצול המחפיר מן הצד האחר.**

בעל הבית של הניה הולך לבית המרחץ לאחר מותה. הוא מבקש **"לבנים" (סמל לטוהר)** בעוד שנשמתו לעולם לא תתנקה. הוא רוחץ את גופו, אך לא יוכל להיטהר מאכזריותו. בולט גם תיאורו של בית המרחץ כתיאור **הגיהינום**, ובו נמצאים בעל הבית והבלן.

ניגודים

הסיפור מתאר את הניגוד בין סביבתה הטבעית של הניה – הכפר בעל האוויר הטהור, לבין העיר הגדולה והמסואבת. בין החלונות הצלולים של ביתה של הניה בכפר לבין החלונות המלוכלכים והשחורים של בית המרחץ בעיר. הניה ילדת הטבע מ לאת החיים והתמימה מנוגדת לאנשי העיר התאוותניים והנצלנים.

יש בסיפור ניגוד בין השאיפות והחלומות של הניה לבין המציאות האכזרית בעיר, ניגודים המאופיינים בעיקר במילה "עוד".